

KLAVÍRNÍ MATINÉ JANA JIRASKÉHO / PIANO MATINÉ BY JAN JIRASKÝ

Účinkující / Performer
Jan Jiraský – klavír / piano

19. 11. 2022

11 h Památník Leoše Janáčka,
Smetanova 14, Brno /
11 a.m. Leoš Janáček Memorial,
Smetanova 14, Brno

Program

Leoš Janáček

Thema con variazioni, JW VIII/6

- Thema Andante
- Var. 1 Andante
- Var. 2 Allegro
- Var. 3 Con moto
- Var. 4 Con moto
- Var. 5 Meno mosso
- Var. 6 Adagio
- Var. 7 Tempo I

1. X. 1905 (Z ulice 1. října 1905), JW VIII/19

1. Předtucha
2. Smrt

Vzpomínka, JW VIII/32

Po zarostlém chodníčku – 2. řada, JW VIII/17

1. Andante
2. Allegretto
3. Vivo

V mlhách, JW VIII/22

1. Andante
2. Molto adagio
3. Andantino
4. Presto

Programme

Leoš Janáček

Thema con variazioni, JW VIII/6

- Thema Andante
- Var. 1 Andante
- Var. 2 Allegro
- Var. 3 Con moto
- Var. 4 Con moto
- Var. 5 Meno mosso
- Var. 6 Adagio
- Var. 7 Tempo I

1. X. 1905 (From the Street,
1st October 1905), JW VIII/19

1. Premonition
2. Death

Reminiscence, JW VIII/32

On an Overgrown Path – 2nd series,
JW VIII/17

1. Andante
2. Allegretto
3. Vivo

In the Mists, JW VIII/22

1. Andante
2. Molto adagio
3. Andantino
4. Presto

— — —

Památník Leoše Janáčka se nachází v domku, ve kterém skladatel žil a tvořil od roku 1910 do své smrti v roce 1928. V interiéru Památníku je dochovaná autentická pracovna s Mistrovým klavírem značky Ehrbar z roku 1878, který Janáček dostal jako svatební dar a který jej provázel celým životem. Tento unikátní nástroj byl nedávno kompletně zrestaurován.

Klavírní skladby *Thema con variazioni*, nebo též *Zdenčiny variace*, si Janáček v době jejího vzniku velmi považoval. Označil ji dokonce opusovým číslem jedna, ačkoliv už předtím napsal řadu jiných skladeb. Vznik této kompozice spadá do počátku roku 1880, tedy do období skladatelových studií na konzervatoři v Lipsku. Skladbu složil pod vedením svého profesora Leo Grilla a věnoval ji své snoubence Zdence Schulzové. Pro mladého Janáčka to bylo podstatné dílo, ve kterém si vyzkoušel schopnost komponovat ve stylu Schumann, Čajkovského, Liszta, Brahmsa i Bacha-Busoniho. Většinu svých juvenilií Janáček při stěhování v roce 1910 spálil, ale *Zdenčiny variace* si ponechal. Ač se na šest variací na téma, v kterém najdeme předzvěst Janáčkových vrcholných děl, zcela zapomnělo a tiskem vyšly až v roce 1944, dnes jde o dílo na koncertních pódiích poměrně frekventované.

Klavírní skladba *1. X. 1905* nebo též *Z ulice 1. října 1905* byla skladatelem zkomponována spontánně jako reakce na tragédii, která se odehrála během demonstrací za vznik české univerzity v Brně. Protože Brno bylo převážně německé, obávali se němečtí představitelé města většího vlivu Čechů a svolali na 1. října 1905 tzv. Volkstag, kdy byly do Brna sezvány německé spolky a organizace z širokého okolí, aby vyjádřily nesouhlas se založením brněnské české univerzity. V reakci na to zorganizovali čeští obyvatelé Brna velkou protiněmeckou demonstraci. Mezi oběma tábory se odehrávaly pouliční boje, ke kterým bylo povoláno četnictvo a následně i vojsko. V pondělí 2. října byly již půtky natolik nebezpečné a intenzivní, že se Brno změnilo v nepřehledné bojiště, kde byly zavřeny všechny obchody, a dokonce toho dne ani nevyšly noviny. Při jednom ze zásahů byl u Besedního domu zabit mladý český dělník František Pavlík. Pod dojmem této tragické události Janáček napsal původně třívětou

skladbu *1. X. 1905*. Těsně před brněnskou premiérou 27. ledna 1906 však spálil poslední větu a po dalším provedení v Praze dokonce vhodil celý autograf do Vltavy. První interpretka skladby, klavíristka Ludmila Tučková, si našťestí ponechala původní opis, na který upozornila až v roce 1924. Díky tomu se nám tato skladatelem i okolím na mnoho let zapomenutá klavírní skladba dochovala.

Vzpomínka je kratičká skladbička, kterou Janáček zkomponoval v roce 1928 na žádost jugoslávského skladatele a muzikologa Miloje Milojeviće pro časopis *Muzika*. Na půdorysu několika taktů je zde dobře patrný autorův kompoziční přístup posledního, vrcholného období.

Klavírní cyklus poetických skladbiček *Po zarostlém chodníčku* vznikl postupně v letech 1900, 1908 a 1911. Je to cyklus deseti velmi intimních charakteristických kusů, které se vztahují k Janáčkovým vzpomínkám. Původně byly komponovány bez názvů, ale skladatel k nim v roce 1908 doplnil poetická označení. Cyklus vyšel v roce 1911 díky brněnskému nakladateli Arnoštu Pišovi. Avšak krátce před vydáním Janáček uveřejnil v beletristické příloze *Večery Lidových novin* první skladbu z „nové“ řady cyklu *Po zarostlém chodníčku*, tentokrát však již bez poetického názvu. Následně napsal ještě dvě skladby, z nichž druhá není finálně řešena. Když tato druhá řada vyšla v roce 1942 tiskem, byly do ní zařazeny také dvě skladby z roku 1900, které nebyly finálně Janáčkem do tisku přičleněny. Druhá řada tak bývá povětšinou hrána jako cyklus pěti vět.

Klavírní cyklus *V mlhách* Janáček dokončil v dubnu 1912. Nedlouho předtím, v roce 1910, se přestěhoval s manželkou a hospodyní do nového domku v zahradě varhanické školy a tam, schován před světem, s podlomenou sebedůvěrou a v melancholickém rozpoložení, zkomponoval své poslední rozsáhlejší dílo pro sólový klavír. Pracoval na něm krátce poté, co vyslechl klavírní skladby francouzského skladatele Clauda Debussyho, a jeho snové, melancholické dílo tak ne náhodou nese prvky hudebního impresionismu. Cyklus *V mlhách* získal první cenu ve skladatelské soutěži Klubu přátel umění, který měl vítězné dílo publikovat. Janáček však přenechal možnost vydat skladbu tiskem svému žáku Jaroslavu Kvapilovi,

druhému laureátovi soutěže. Cyklus *V mlhách* pak poprvé zazněl v interpretaci Marie Dvořákové v Kroměříži 7. prosince 1913.

Je zajímavé, že Janáček, ač toužil na začátku své hudební cesty po kariéře klavírního virtuosa, složil pro klavír poměrně málo skladeb, většinu v období 1900–1912. Svých klavírních kompozic si ani nijak zvlášť nepovažoval, přesto dnes patří k pilířům klavírní literatury dvacátého století.

Jiří Zahrádka

The Leoš Janáček Memorial is located in the house where the composer lived and worked from 1910 until his death in 1928. Inside the Memorial there is an authentic study with the Master's Ehrbar piano from 1878, which Janáček received as a wedding gift and which accompanied him throughout his life. This unique instrument has recently been completely restored.

The piano pieces *Thema con variazioni*, or also *Zdenka Variations*, were highly regarded by Janáček at the time of their composition. He even marked them as his number one opus, although he had already written a number of other compositions. The composition dates back to the beginning of 1880, i.e. to the composer's studies at the Leipzig Conservatory. He composed the piece under the direction of his professor Leo Grillo and dedicated it to his fiancée Zdenka Schulzová. For the young Janáček, it was an essential work in which he tested his ability to compose in the style of Schumann, Tchaikovsky, Liszt, Brahms and Bach-Busoni. Janáček burnt most of his juvenilia when he moved in 1910, but he kept *Zdenka Variations*. Although the six variations on the theme, in which one finds indications of Janáček's masterpieces, have been completely forgotten and were not published in print until 1944, today it is a work performed quite frequently on concert stages.

Piano Sonata 1. X. 1905 or *From the Street, 1st October 1905* was composed by Janáček spontaneously as a reaction to the tragedy that took place during the demonstrations for the establishment of the Czech University in Brno. As Brno was predominantly German, the German representatives of the city feared the influence of the Czechs and on 1 October 1905 they convened the so-called Volkstag, when German associations and organisations from the surrounding area were invited to Brno to express their opposition to the establishment of a Czech university in Brno. In response, the Czech residents of Brno organized a large anti-German demonstration. Street fighting took place between the two camps, and the gendarmerie and then the army were called in. By Monday, 2 October, the fighting had become so dangerous and intense that Brno was transformed into a chaotic battleground where all shops were

closed and even the newspapers did not come out that day. During one of the raids, a young Czech worker, František Pavlík, was killed near the Beseda House. Under the impression of this tragic event Janáček originally wrote a three-movement composition *1. X. 1905*. Just before the Brno premiere on 27 January 1906, however, he burned the last movement and after another performance in Prague he even threw the entire autograph into the Vltava River. The first performer of the composition, pianist Ludmila Tučková, fortunately kept the original copy, which she did not draw attention to until 1924. Thanks to this, the piano piece, forgotten for many years by the composer and his surroundings, has been preserved.

A Recollection is a short piece that Janáček composed in 1928 at the request of the Yugoslav composer and musicologist Miloje Milojević for the *Muzika* magazine. The compositional approach of the author's last, climactic period is clearly visible here on the ground plan of several bars.

The piano cycle of poetic pieces *On the Overgrown Path* was composed successively in 1900, 1908 and 1911. It is a cycle of ten very intimate characteristic pieces that relate to Janáček's memories. Originally they were composed without titles, but in 1908 the composer added poetic titles to them. The cycle was published in 1911 thanks to the Brno publisher Arnošt Piš. Shortly before the publication, Janáček published the first of the three compositions of the "new" series of the *On the Overgrown Path* cycle in the fiction supplement "Večery" of *Lidové noviny*, but without a poetic title. Subsequently, he wrote two more compositions, the second of which is not finally resolved. When this second series was published in 1942, it also included two compositions from 1900, which were not finally included in the printing by Janáček. The second series is thus usually played as a cycle of five movements.

Janáček completed the piano cycle *In the Mists* in April 1912. Not long before that, in 1910, he moved with his wife and house-keeper to a new house in the garden of the organ school and there, hidden from the world, with his confidence shattered and in a melancholic mood, he composed his last major work for solo piano.

He worked on it shortly after hearing the piano compositions of the French composer Claude Debussy, and his dreamy, melancholic work thus bears elements of musical impressionism not by chance. The cycle *In the Mists* won the first prize in the composition competition of the Friends of Art Club, which was to publish the winning work. Janáček, however, left the opportunity to publish the composition in print to his pupil Jaroslav Kvapil, the second prize winner of the competition. The cycle *In the Mists* was first performed by Maria Dvořáková in Kroměříž on 7 December 1913.

It is interesting that Janáček, although he longed for a career as a piano virtuoso at the beginning of his musical career, composed relatively few works for piano, most of them in the period 1900–1912. He didn't particularly value his piano compositions, yet today these are some of the pillars of twentieth-century piano literature.

Jiří Zahrádka

Jan Jiraský

Klavír

Český pianista a pedagog, absolvent pardubické konzervatoře a brněnské JAMU v klavírní třídě prof. Aleny Vlasákové. Své vzdělání dovršil doktorskou dizertací na téma *Klavírní dílo Leoše Janáčka*. Janáčkovu klavírní dílo celé také natočil, a to dokonce dvakrát – na moderní nástroj i na autorův vlastní klavír značky Ehrbar nacházející se v Památníku Leoše Janáčka. Za mimořádnou interpretaci mu byla udělena prémie Nadace Leoše Janáčka. Je vítězem řady vícekolových mezinárodních klavírních soutěží a jako interpret se proslavil zejména prováděním kompletních klavírních cyklů jako Bachův *Dobře temperovaný klavír* (Dvořákova síň Rudolfiny, Besední dům, National Music Hall v Pekingu aj.), Mozartových *18 klavírních sonát* či skladeb českých autorů. Je také dvojnásobným držitelem ceny Classic Českého hudebního fondu. Jako sólista koncertoval s desítkami předních dirigentů (Ch. Arming, J. Bělohávek, D. Bostock, A. Ceccato, G. Emilsson, J. Hruša aj.), komorně hrál s Janáčkovým kvartetem, Kvartetem Martinů, Korngold Quartetem, Pavel Haas Quartetem, s pěvci R. Novákem, H. Minutillo, J. Březinou, M. Lehotským a dalšími. Je řádným profesorem Janáčkovy akademie múzických umění v Brně, kde vede Katedru klavírní interpretace a předsedá Akademickému senátu Hudební fakulty.

Piano

Jan Jiraský, a graduate of the Pardubice Conservatory and JAMU in Brno, is a Czech pianist and teacher. He completed his studies with a doctoral dissertation on the theme of Leoš Janáček's Piano Works. He has also recorded the complete piano works of Janáček twice – once on a modern instrument and once on the composer's own Ehrbar piano at the Leoš Janáček Memorial. For the excellent interpretation he was awarded the Premium award by the Leoš Janáček Foundation. He has won several international piano competitions and has made a name for himself through his concert series where he performs complete piano cycles, such as Bach's *Well-Tempered Clavier* (Brno Philharmonic Hall, Dvořák Hall of Rudolfinum Prague, Beijing National Music Hall, etc.) Mozart's *18 piano sonatas* or works by Czech composers. He has also won the Classic Prize twice by Czech Music Fund. He performed more than twenty piano concertos with dozens of renowned conductors (Ch. Arming, J. Bělohávek, D. Bostock, A. Ceccato, G. Emilsson, J. Hruša, etc.), chamber music with Janáček Quartet, Martinů Quartet, Korngold Quartet, Pavel Haas Quartet or singers R. Novák, H. Minutillo, J. Březina and M. Lehotský. He is full professor of Music faculty at Janáček Academy (JAMU) and head of Piano department.

